

veliko dragoceno delo: „Atlas historyczny ziem ruskich Rzeczypospolitej“, ki je vzbudilo mnogo občudovanja in priznanja med navzočimi učenjaki. Razentega je Jablonowski spisal celo vrsto temeljitih spisov za mesečnik „Ateneum“, ki ga je pomagal ustanoviti in je bil izpočetka njegov glavni urednik, dalje za „Kvartalnik Historyczny“, „Słownik Geograficzny“ i. dr.

Mścisław Godlewski. Poljsko publicistiko je zadel težka izguba; umrl je M. Godlewski, dolgoletni urednik varšavskega „Słowa“, politik in član konservativnega tabora.

AHMED TEVFIK-PAŞA
novi veliki vezir

Godlewski je bil izredno nadarjen časnikar, katerega mnenje se je vobče vpoštevalo. Rojen l. 1846. v Krasocinu, je študiral pravo in ekonomijo v Varšavi, Berlinu, Parizu in Heidelbergu. Dovršivši študije je bil nekaj časa sodnijski uradnik in že l. 1872. je prevzel uredništvo „Biblioteki umiejętności prawnych“ ter je razvil svojo literarno-znanstveno delavnost. L. 1875. je postal urednik lista „Niwa“ in dve leti pozneje urednik „Słowa“.

Tridesetletnica profesorske delavnosti M. Straszewskega.

Letos je obhajal Mawrycyj Straszewski tridesetletnico svoje učiteljske delavnosti na katedri filozofije v jagelonskem vseučilišču in hkrati šestdesetletnico svojega rojstva. Straszewski je zasedel katedro filozofije v jagelonskem vseučilišču l. 1878. po slovečem Kremerzu. Jubilar je eden najboljših poljskih sodobnih modroslovcev, ni privrženec nobene sedanje moderne modroslovne smeri, temveč stoji na stališču primerjalno-kritičnem. Svoje stališče je prof. Straszewski narisal v obširnem delu pod naslovom: „Wstęp w ogólny dzieje filozofii na Wschódzie“ in v delu „Pomysli do ujęcia dziejów filozofii w całości“. Oba spisa sta, kar zadane temeljitost in izvirnost misli, zelo obogatila ne le poljsko, ampak tudi svetovno modroslovno literaturo, tako da tuji učenjaki radi iz njih zajemajo gradivo. Nedavno je profesor Straszewski izdal zbirko razprav o raznih modroslovnih temah pod naslovom: „W dążeniu do syntezy“. Sedaj pripravlja veliko delo „System etyki“.

Poljak — starogrški pisatelj. Že v XVI. stoletju se je poljska literatura ponašala s svojim krščanskim Horacijem, kakršen je bil Maciej Sarbiewski, ki je tako spretno posnemal glede na duha in klasično obliko slavnega rimskega satirika, da so se njegovi proizvodi težko dali ločiti od izvirnikov. Sedaj se je v poljski literaturi pokazal zopet enak pojav. Poljski profesor Bonaventura Graczyński tako dobro pozna duha in obliko starogrškega jezika, da brez vsake težave piše v jeziku starodavnih Helenov izborne drame po zgledu velikih dramatikov grških. S svojo izvirno nadarjenostjo je obrnil nase pozornost literarnih krogov in pred nekoliko meseci je dobil od grškega kralja odlikovanje (častni križ Odrašenika) za spisanje nekoliko dram v starogrškem jeziku.

— Profesor B. Czesław Graczyński se je porodil dne 10. julija l. 1859. na Poznanjskem. Gimnazijo je dovršil v Lesnu, univerzo v Grifiji na Pomorskem; kot profesor je služboval na raznih mestih, sedaj je na gimnaziji v Lvovu. Prvo njegovo književno delo je večja pesnitev pod naslovom „Wanda“, ki jo je spisal v poljskem jeziku (Poznanj 1885). Potem je pisal samo pesniške proizvode v starogrškem jeziku pod naslovom „Agia Sofia“ (1897), „Hestias“ (1899), „Anastasia“ (1906).

Konrad Prószyński (Kazimierz Promyk), urednik in izdajatelj poljskega tednika „Gazeta Świąteczna“ je umrl. S smrtjo K. Promyka je bil Poljakom odvzet izreden delavec na prosvetnem polju, ki je poljsko ljudstvo najprej naučil čitati in potem ga je šele izobrazil. Poljaki imajo veliko političnih strank, imajo precej prosvetnih društev in vendar se more trditi, da sam Kazimierz Promyk je imel toliko uspehov, kolikor vsa ta prosvetna poljska društva. Promyk je začel svojo delavnost v zelo žalostnih razmerah; bila je doba največjih političnih depresij po poljski vstaji, ko je Promyk začel izdajati brez kake druge pomoči za ljudstvo novo poljsko glasilo „Gazeta Świąteczna“. Ali Promyk se ni zastojal porodil na Litvi, ni se zastojal učil potrpežljivosti in vztrajnosti v Sibiriji. Promyk je maturo napravil v Varšavi in vpisal se je na varšavski univerzi, ali kimalu je prekinil študije ter je l. 1881. začel izdajati tednik „Gazeta Świąteczna“. Ker bi sam ne bil dobil od ruske birokracije dovoljenja za izdajanje lista, je dobil dovoljenje na ime lektorja angleškega jezika. Po izdaji prvih števil je tednik imel 2500 naročnikov in pozneje 30.000 naročnikov. Dozdaj še nihče na Poljskem ni znal tako preprosto pisati za ljudstvo kakor Promyk in nihče se ni imel pri poljskem ljudstvu toliko zaupanja kakor „pisarz Gazety Świąteczny“. — Promyk je umrl v 57. letu svoje starosti.

Deotima (Jadwiga Luszczevska). 23. septembra preteklega leta je v Varšavi umrla Deotima, zadnja predstaviteljica velike dobe romantične poljske poezije. Umrla je sita hvale in časti; imela je pogreb, kakršenega že dolga leta Varšava ni videla. Luszczevska je bila izredno nadarjena poljska pesnica. Že kot malo dekletce je kazala spretnost improvizacije. V salonu njenih starišev se je zbirala ob večerih imenitna poljska družba varšavska. Pri sestankih so se desetletni Jadwigi dajale razne teme, na katere je v verzih odgovarjala, vzbujajoč tako občudovanje navzočih, ki so daleč naokrog širili slavo čudežnega otroka. Deotima je spisala veliko pesmi, ali najboljše so njeni veliki pesniški proizvodi pod naslovom: „Sobieski pod Wiedniem“, „Branki w jassyrze“, „Panienka z okienka“, „Polska w pieśni“. Pesnitev „Sobieski“ je zlagala celih 17 let. Vsa delavnost Deotime je bila vseskozi patriotska, narodna. Deotima je bila Poljakinja iz vse duše, živela je v preteklosti svoje domovine in z očmi svojega duha je videla Poljsko Jageloncev, Poljsko Zigmuntov, Ba-

GENERAL ŞEFKET-PAŞA
mladoturški poveljnik solunskega zbora

torih in Sobieskih. O njenem literarnem delovanju se zelo pohvalno izražata v svoji književni zgodovini Brückner in Tarnowski. — Porodila se je dne 1. avgusta l. 1834.

□□□□□

Naše slike.

Beuronska šola je plemenit plod nove religiozne umetnosti. Versko strogost družī z modernimi oblikami, včasih se celo približuje secesiji, dasi goji stare tradicije, vselej globoko čuteno in nežno izraženo. To se vidi tudi na sliki „Marija in Eva“ (str. 200.).

DRŽAVNA ZBORNICA V CARIGRADU

Razgledni stolp, ki so ga nedavno postavili na severnem obrežju nad Trstom (str. 209.), nam nudi najlepšo priliko, da občudujemo čarobno krasoto Adrije. Spodaj stoji Miramar, oko pa plava po blestečih valovih na eni strani do Istre, na drugi pa se gubi v beneške daljave. Krasno zaokrožen in slikovit je ves zaliv s tega razgledišča.

Zrakoplovstvo je danes na dnevnem redu. Posamezni sistemi tekmujejo med sabo in so dosegli v najnovejšem času znamenite uspehe. Najslavnejši zrakoplovec je pač grof Zeppelin, ki je s svojim ogromnim zrakoplovom od Bodenskega jezera poskusil nekaj daljših voženj, ki so se izborno posrečile. Dve sliki (str. 228. in 233.) nam kažeta Zeppelinov zrakoplov, kako plove visoko nad Monakovom, prosto

se kretajoč po zraku, in kako se spušča k tlo. Problem zrakoplovstva, ki se je zdel toliko časa nerešljiv, se bliža rešitvi! Ne bo dolgo, pa bomo popotovali po zraku!

Dogodki na Balkanu prinašajo vsak dan novo presenečenje. Srbija je ponižana morala opustiti misel na vojno, ko ji je odpovedala Rusija svojo pomoč. Na slabi niti je visel evropski mir, le malo je manjkalo, da ni izbruhnila vojna, ki bi imela nepregledne posledice. Avstrija se je izkazala premočno, mobilizacija armade je bila tiho in skoro nečutno v vsej naglici, a vzorno izvršena, in to je ohranilo mir. Voditelj bojne stranke v Srbiji, nepredvidni princ Jurj, ki je s svojim obnašanjem mnogo škodoval ugledu Srbije, se je moral, prisiljen od svojega očeta, odpovedati prestolonasledstvu. Za prestolonaslednika je bil proglašen mlajši princ Aleksander (str. 218.).

Turčija je pa v enem mesecu doživela dve krvavi revoluciji. Ustava ni prinesla Turčiji miru, ampak revolucijo, ki je pomedla sultana Abd ul Hamida s pozorišča. Sultan se je hotel s pomočjo staroturkov iznebiti mladoturškega pritiska in je organiziral krvave boje, v katerih so vojaki morili mladoturške častnike. V Armeniji je nastalo strašno preganjanje kristjanov, na tisoče oseb je umrlo pod divjim moslimskim mečem. Mladoturki so se pa hitro masčevali. Od Soluna se je pod poveljništvom Šefket-paša dvignila mladoturška armada, ki je obkolila Carigrad in bombardirala sultanu zveste vojašnice; sultanovi častniki so prestopili k mladoturkom, drugi vojaki so se pa hitro vdali. Verski načelnik Šejh ul islam je izjavil, da za Abd ul Hamida ne velja načelo islama, da je kalif dosmrten in neodstavljen, ker je Abd ul Hamid „krivično moril ljudi“, in parlament ga je odstavil in brata mu Rešad efendija proglasil za sultana, ki je nastopil takoj vlado z imenom Muhamed V. Abd ul Hamid, ki je vladal 32 let in se je znal z lokavostjo in krvoločnostjo — kajti bil je pretkan diplomat in je dal na

tisoče nasprotnikov pomoriti — ohraniti na osmanskem prestolu, se je vdal in prosil le, naj mu ne vzamejo življenja.

Stoletnica francoske okupacije nam vzbuja spomin na početke našega narodnega gibanja. O tem bomo še pisali; danes prinašamo le sliko generala Marmonta, znamenitega moža, ki je poveljeval v „Iliriji oživljeni“.

Strel brez poka — to je najnovejše. Amerikanec Maksim je iznašel nastavek, ki se pritrdi na konec puške in ki vzame strelu ves pok. Iznajdba je jako preprosta. Cevka, ki se pritrdi na puško, ima ob strani majhne turbine, ki se zavrtje, ko puhnejo plini iz puške. V tem se ves pok eksplozije ubije; krogelja zleti neovira skozi, glas pa se izgubi. Za roparje jako priporočljiva iznajdba.

